

original

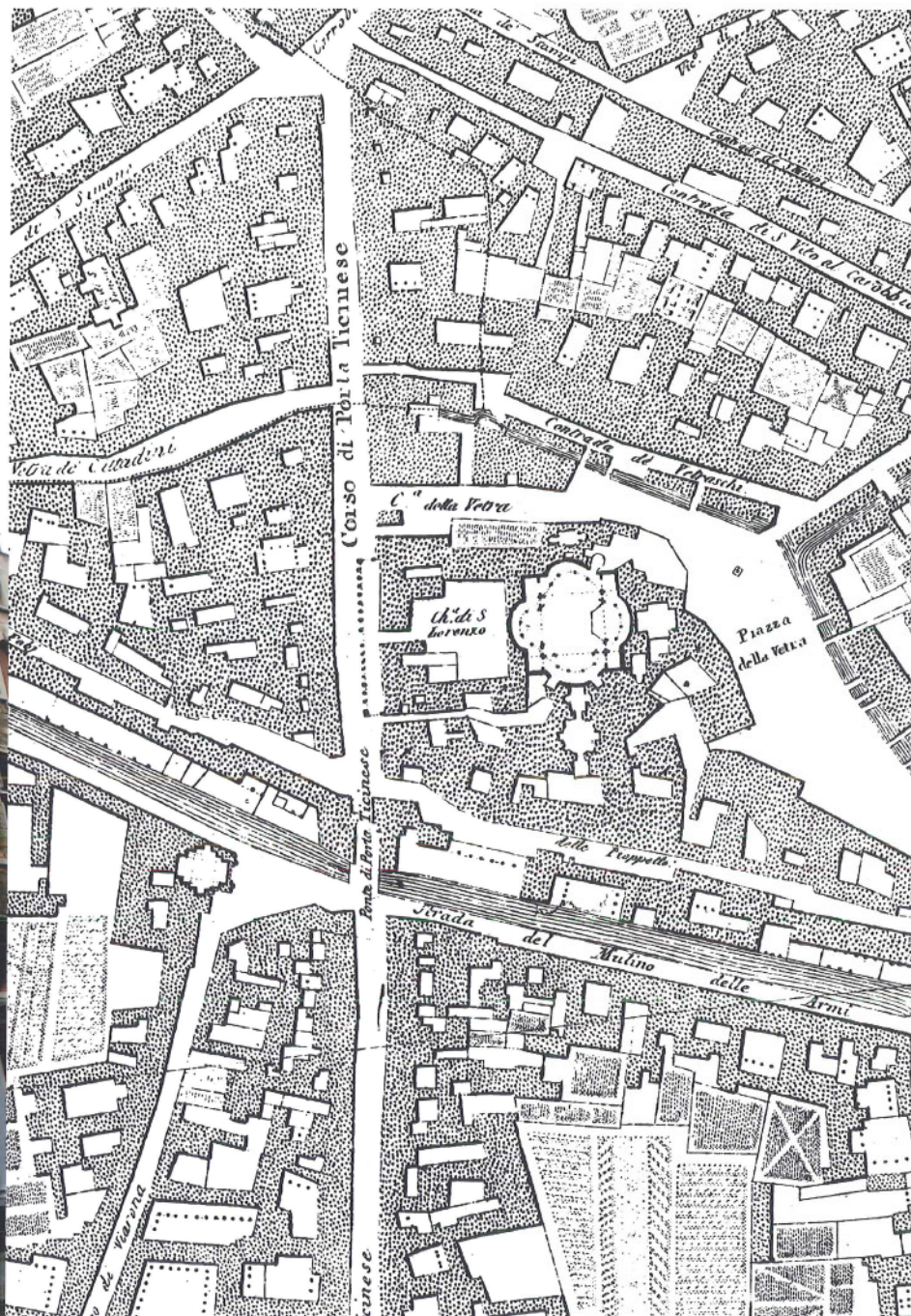
**Opmaakstructuurschets voor een dorpskernvernieuwing en volledige
studieopdracht voor inplanting en heropbouw St. Ghislenuskerk te Waarschoot.**

Ontwerp Open Oroep

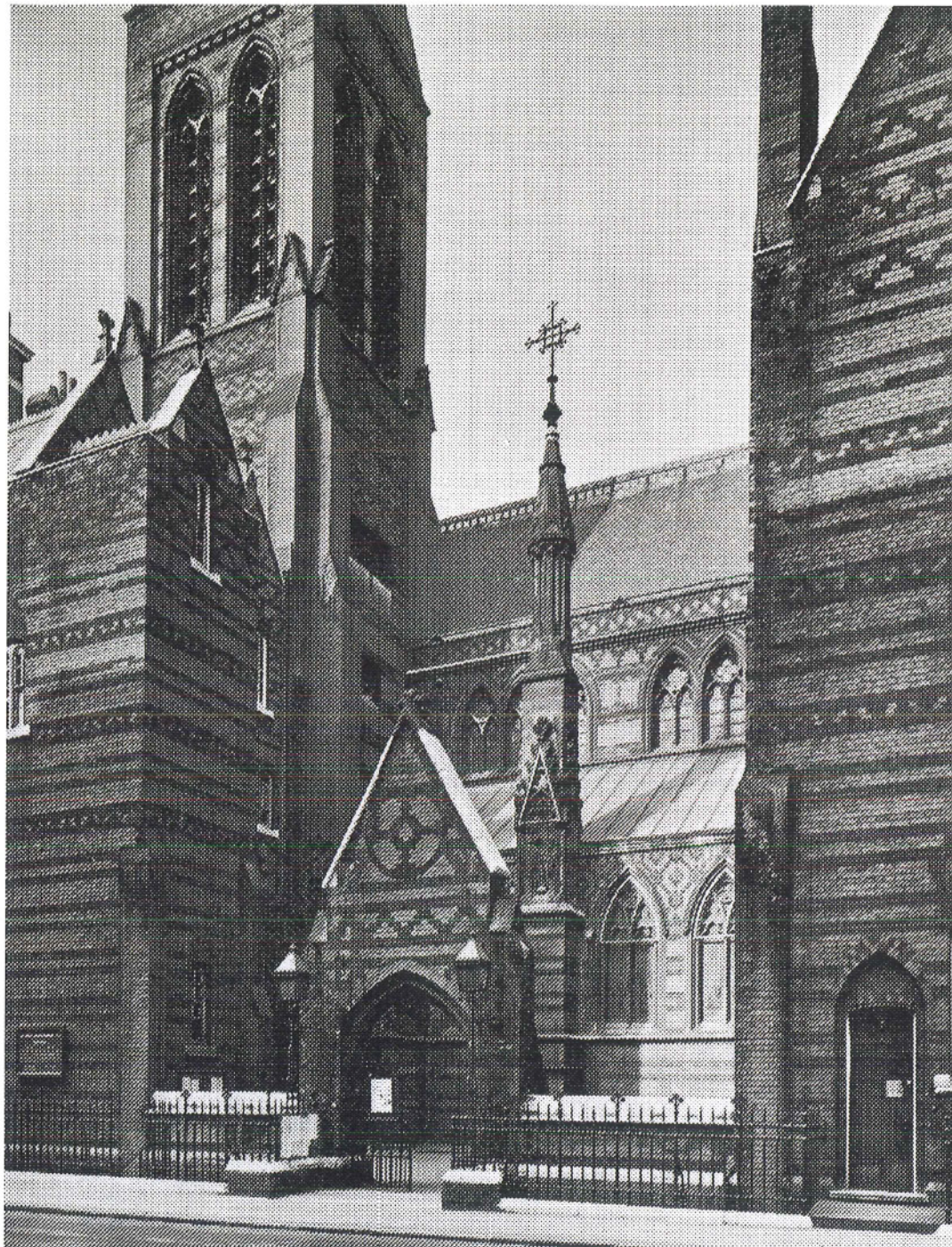
22 september 2003

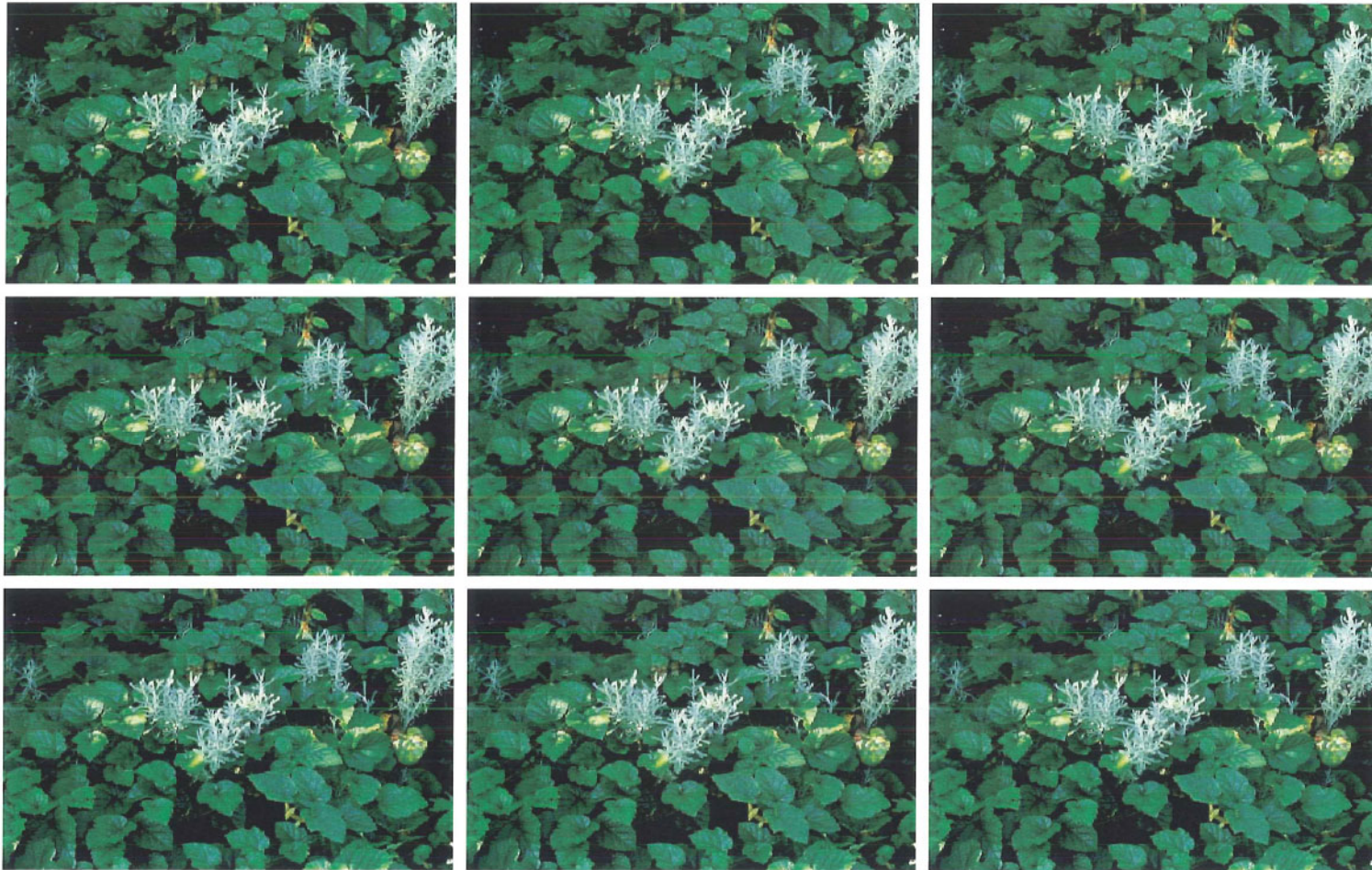
De Smet Vermeulen Architecten cv
Ajuinlei 11, 9000 Gent
t 09 3294252 - f 09 3294254
hdspv@pandora.be

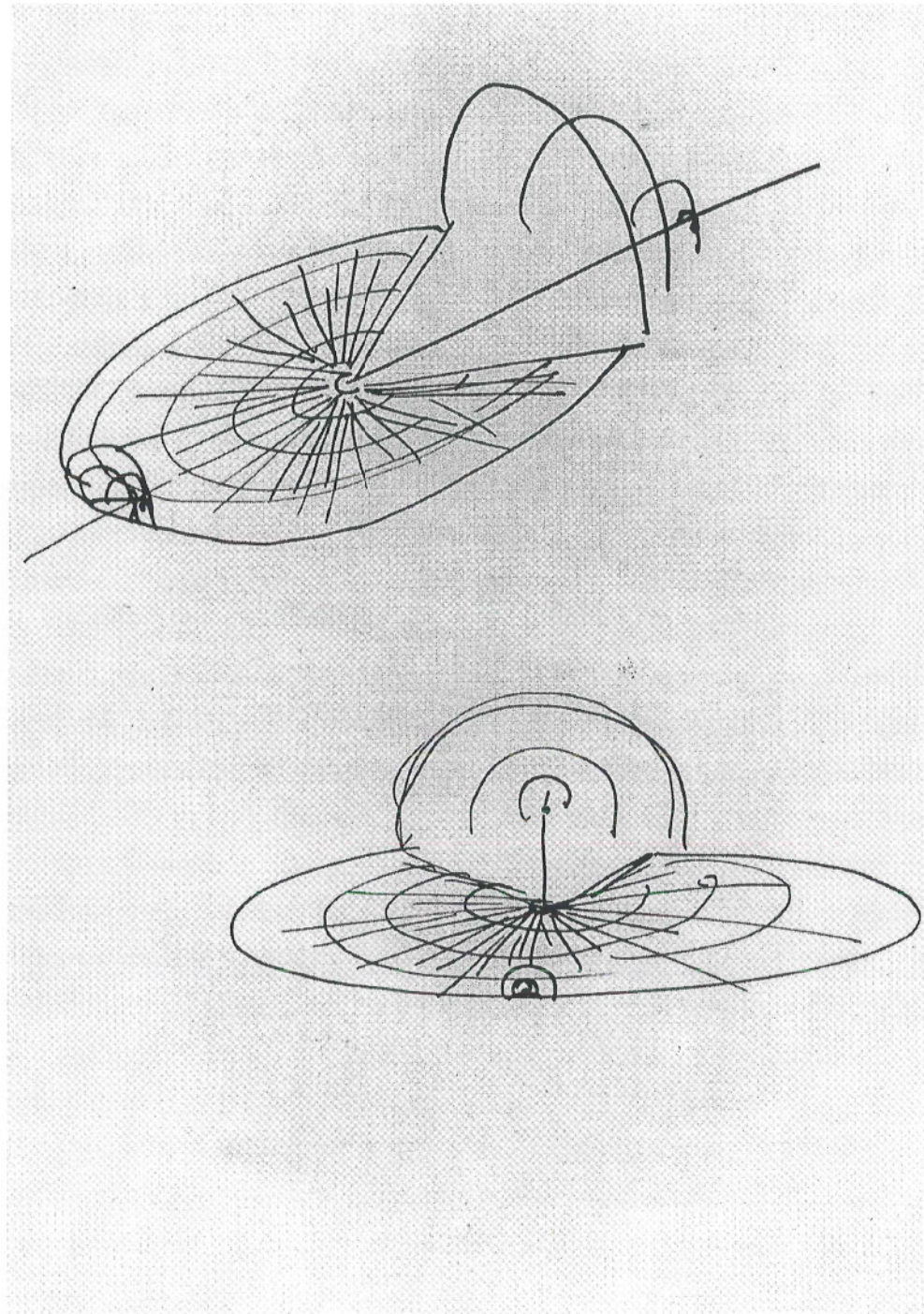
Een kerk ingebouwd door huizen

Een kerk met kapellen: een kerk met veel gezichten

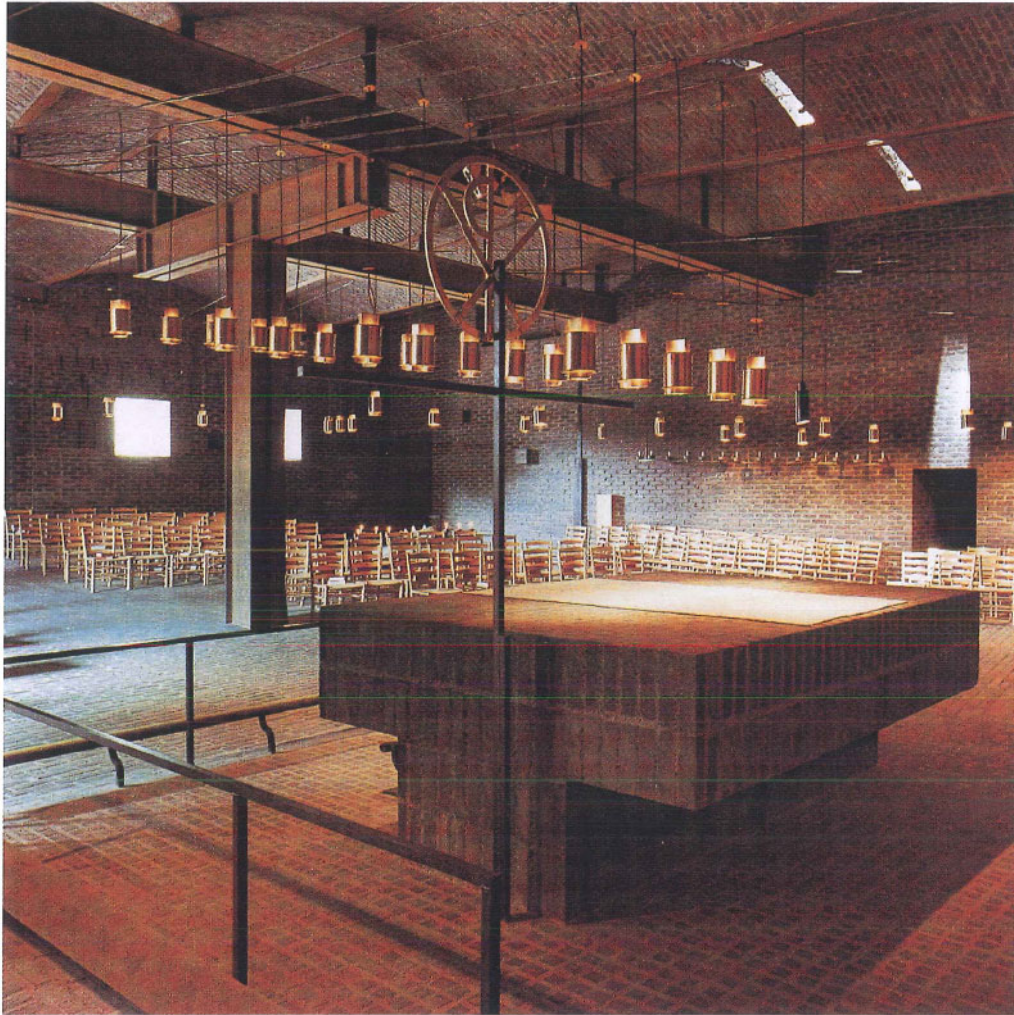
Braumstruiken

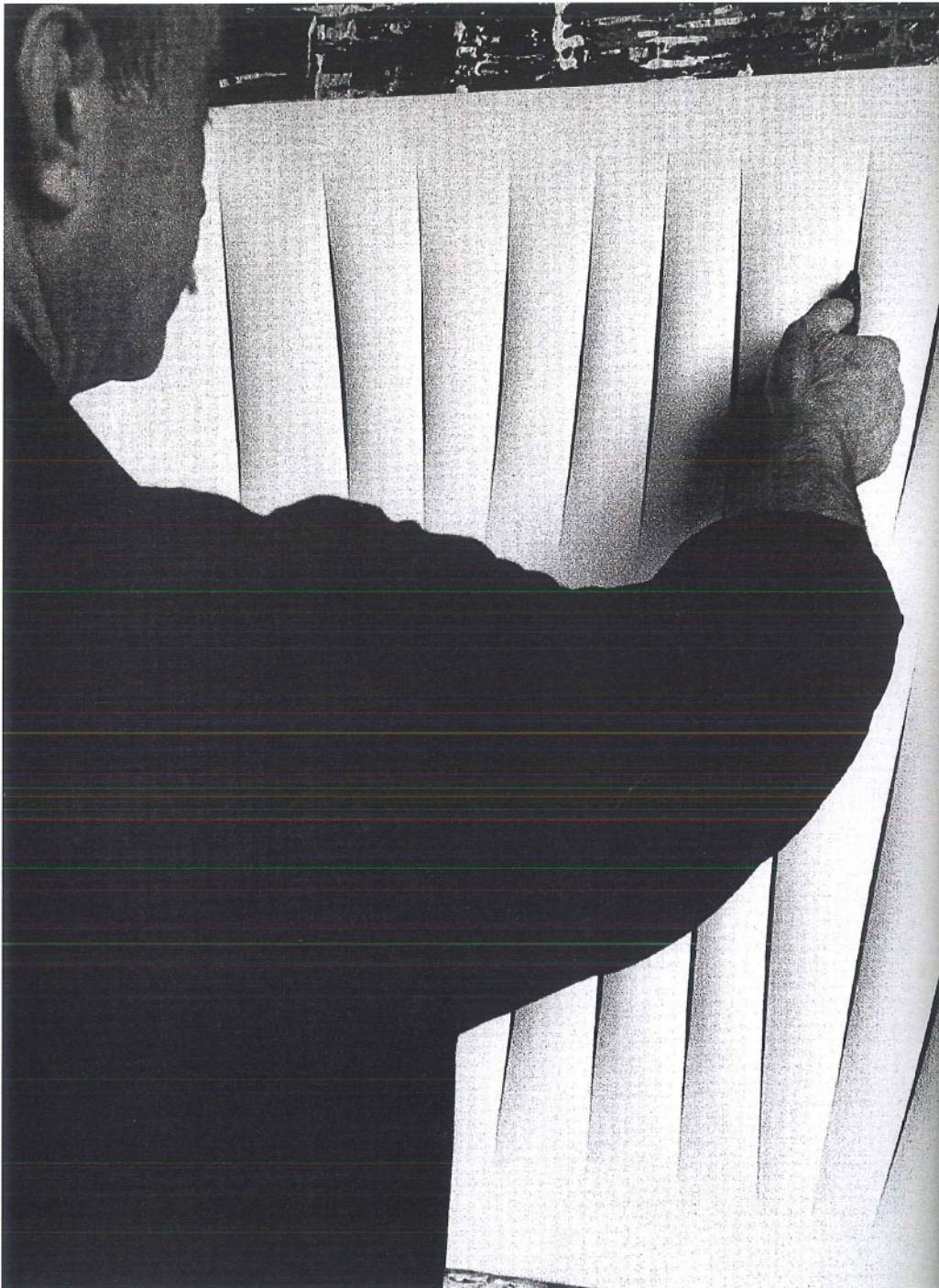
Rudolf Schwarz, *Heiliger Aufbruch*: een ring geopend naar een lichte, onbetreedbare ruimte

Erik Gunnar Asplund, Boskapel, Begraafplaats Stockholm: een tent, een lichte kring getrokken rond een sacrale plek

Sigurd Lewerentz, Sint Peterskerk Klippan: het licht zoeken

Lucio Fontana, Concetto Spaziale: het doek doorboord op zoek naar een andere ruimte

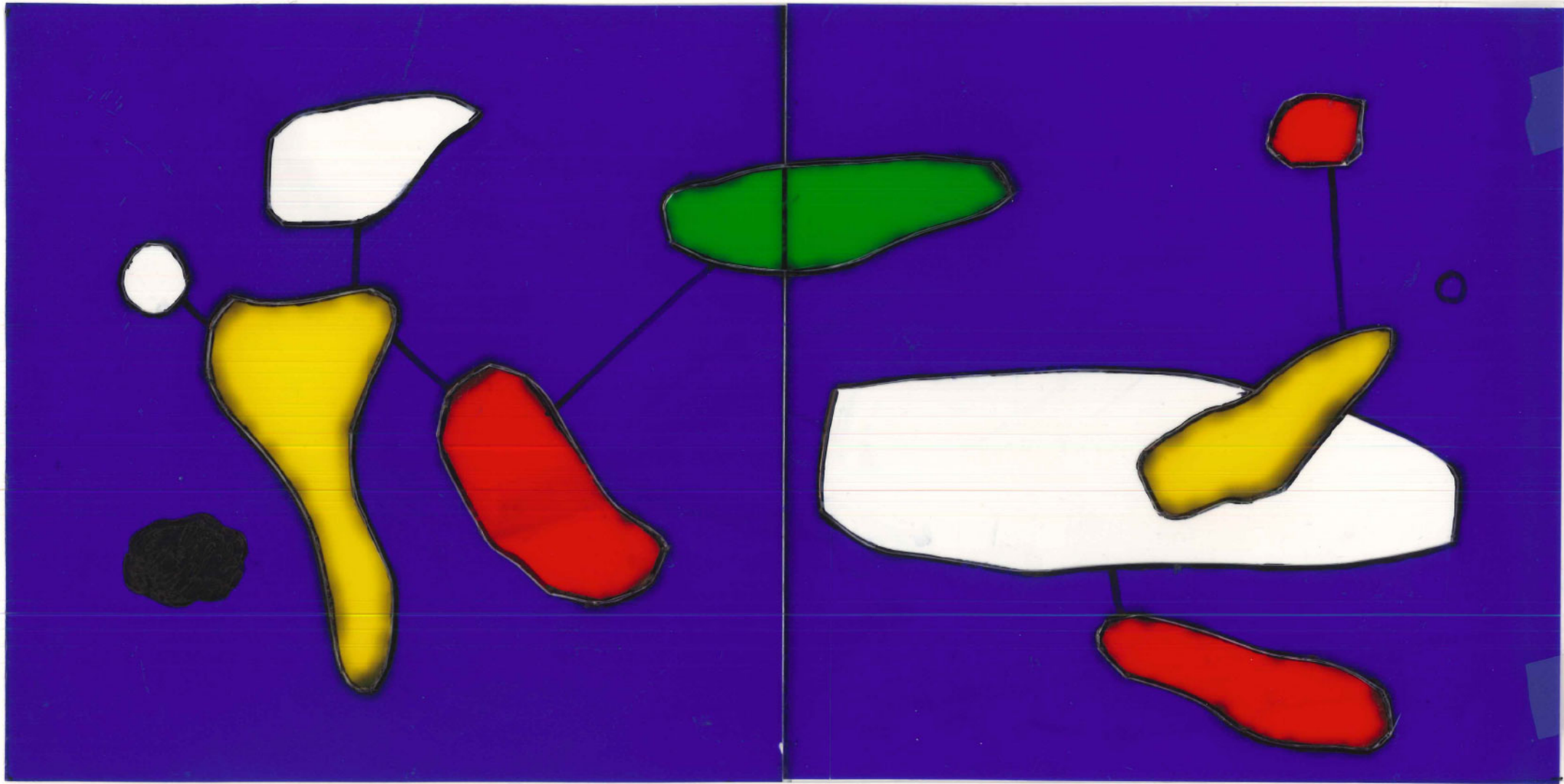

Geschiedenis

Sint Gisenus als bisschop, Sint Gisenus als elkerlyc

Devoir

Integratie van kunstwerken

x bij een eerste prospectie stel ik voor om op 3 verschillende plaatsen een werk te realiseren.

x Hierbij denk ik aan 3 verschillende technieken:

1 - Zwart-wit tekening op gelakt hout

2 - Zwart-wit tekening gelakt op glas

3 - Schildering / kleur / acrylverf en gelakt hout of glas

→ De voorbeelden die ik hier geef dienen enkel & alleen om de techniek weer te geven - Thematische en vormelijk hebben ze echter ~~niets~~, voorloper, niets te maken met de kern - Eenmaal de opdracht aanvaard, zal ik mij toeleggen op de specifieke problematiek - → 202

Wanneer zou ik een overzicht van het geloof in zijn werk kon ik kunstwerken bij de

Hoe kan 'd als hedendaags kunstenaar de kerkelijke thematiek vertalen in een plastische taal. De inspiratie kan komen uit de reeds bestaande christelijke iconografie maar ook uit het leven in de huidige tijd. De mens - al dan niet christelijk - is universeel, zoekt verdriet en vreemde, ~~aanwijzing~~ Hij zoekt naar zuiverheid, naar waarheid - De kunstenaar, althans in mijn visie, zoekt naar schoonheid, naar harmonie en kan dan een antwoord geven - Het werk moet genuëes zijn - universele taal -

Ik referer graag naar de Oude v.l.a. Dominicanen die in de jaren 40-50

grote kunstenaars als Le Corbusier, Fernand Léger en Henri Matisse opdroegen gaven.

Hun uitdaging was eenvoudig en helder.

“Alleen de beste kunstenaars, waas van hun persoonlijke geloof, kunnen het 'geloof' schilderen - ”

→ 202

Kunsthistorisch zijn er niet genoeg argumenten om van de afgebrande kerk van Waarschoot restanten te bewaren. Maar er zijn wel filosofische en maatschappelijke argumenten voor.

In een mythische denktrant kunnen plaatsen uniek en sacraal zijn: hun bijzondere betekenis is niet overdraagbaar naar een andere plaats. Zo zijn heidense heiligdommen gedoopt tot kerken, kerken veranderd in moskeeën en vice versa: de namen wisselden, maar de sacrale plek bleef. In de vandaag dominante rationalistische denktrant echter zijn plaatsen verhandelbaar en inwisselbaar. De christelijke leer, geworteld in oud-testamentische mythen, vertoont overeenkomsten met de rationalistische opvattingen. In haar nieuw-testamentische kern hecht ze geen bijzondere waarde aan plaatsen: de leerlingen breken het brood "in één of ander huis". Als we de leerlingen zouden navolgen, zouden we dus geen kerken bouwen: elke plek waar mensen kunnen samenkomen zou geschikt zijn. We zouden al helemaal geen machtige, het dorp overheersende kerken bouwen, maar het huis van de leerlingen zou ingebouwd tussen de andere huizen liggen.

Maar door onze rationalistische denktrant schemert een mythisch heimwee. De voortschrijdende onttovering van onze wereld heeft ons gevoelig gemaakt voor wat onherroepelijk verloren ging. In een wereld waar alles zijn nut en zijn prijs heeft, verlangen we naar vrijplaatsen waar het onbenoembare kan huizen, plaatsen die zich aan de handel van doel en middel onttrekken. Dat kan níét zomaar in om het even welk huis.

De in de mythe levende mens kon met een eenvoudig teken sacrale plekken stichten. De rationele mens, die zowat alles kan maken, kan net dat niet meer. In zijn heimwee naar het sacrale moet hij zijn actie staken, zich ontvankelijk opstellen, koesteren wat er nog is.

De omtrek van de kerk van Waarschoot bakent een vanouds aan het onbenoembare gewijde ruimte af, een ruimte waar geboorte, leven en dood onafgebroken werden herdacht. Deze ruimte is zonder twijfel te groot voor bijeenkomsten van enkele honderdtallen. Maar ze is niet te groot voor het onbenoembare. De nieuw te bouwen kerk zal de sacrale ruimte niet helemaal in beslag nemen. Binnen deze muren zal ruimte blijven om leven en dood ook buiten de kerk te overdenken.

Hier ligt de ware reden om de omtrek van de afgebrande kerk te bewaren. Gevraagd wordt een kerk te bouwen. Dat is een functionele vraag, te voldoen volgens een programma van eisen, zoals men ook een ander huis zou bouwen. Maar de verzwegen vraag, het verlangen naar een sacrale plek, ligt buiten de macht van de architectuur. Slopen we de oude scheidslijn tussen het profane en het sacrale, dan wordt de plek onttoverd en verdwijnt het sacrale. Het kan niet worden gereproduceerd en is voorgoed verloren: voor de kerkgemeenschap, maar ook voor allen daarbuiten.

Ons ontwerp voor de kerk van Waarschoot bemiddelt tussen het nieuw-testamentische idee van "een huis tussen andere huizen" en het mythische heimwee naar een niet-inwisselbare plek. De kerkmuur blijft bewaard. Aan de profane kant ervan ten zuiden wordt tegen de muur aangebouwd: winkels, woningen, het cultureel centrum. Er ontstaat een compact huizenblok tegenover het gemeentehuis, met op een hoek de te restaureren toren. Boven de huizen steekt de ingebouwde oude kerkmuur uit. De toren, het monument van de gesneuvelden en de ingang van het cultureel centrum markeren een driehoekig dorpsplein. Aan de profane kant van de kerkmuur ten noorden liggen een parkeerhaven en een speelflein; de kerkmuur is er verlaagd tot 2,10 meter hoogte.

Door de poort van de toren betreedt men de sacrale ruimte. Men komt op het kerkplein. Twee opties dienen zich aan. Links ziet men de Stille Tuin: een tot 2,10 meter oplopende helling, beplant met heide, braamstruiken of een andere ruige, winterharde en met de seizoenen van uiterlijk wisselende plant. Een holle weg snijdt er in een boog doorheen. Rechts treft men de ingang van de kerk.

Het is een kerk met vele kapellen, die zich nestelt in de door de oude kerkmuur gevormde holte. De hoofdruimte is tot op 2,10 meter hoogte alzijdig geopend en licht overhuifd door een witte koepel. De stoelen zijn in groepen rond het altaar geschaard. Achter het altaar is de Stille Tuin te zien. Eventuele voorbijgangers in deze tuin zijn door de flanken van de holle weg aan het oog van de kerkgemeenschap onttrokken. Een lagere zijbeuk dicht bij het altaar is afsluitbaar als winterkapel. Daar staat ook het tabernakel, zodat dit zowel voor vieringen in kleine als in grote groep gebruikt kan worden.

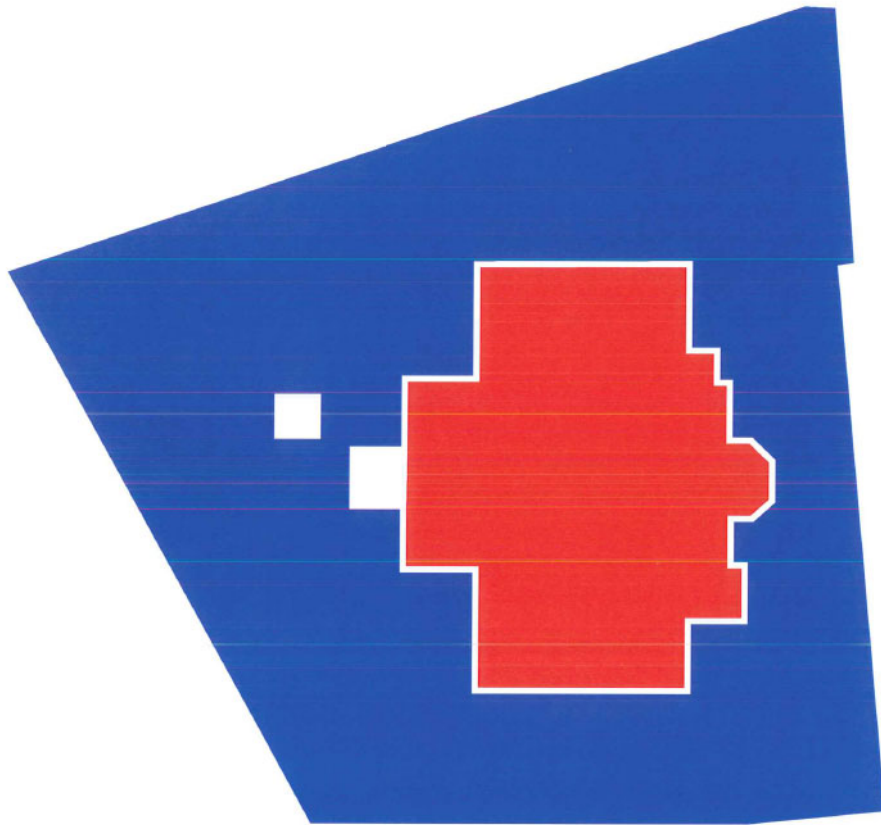
Het ingangsportaal geeft met tochtdeuren niet onmiddellijk in de hoofdkerk uit, maar in een omgang, aan het eind waarvan het manshoge marmeren beeld van Sint Ghislenuus wenkt. Ontdaan van de episcopale praal waarmee het vroeger was omringd, verwelkomt het de kerkgangers als de oudste bewoner van dit huis. Vanuit de omgang kiest men een plaats in de kerk of begeeft men zich naar de buitenkapel of naar de rouwkapel, die eraan grenst. Een laatste kapel tenslotte is de devotiekapel, waar herinneringen aan de afgebrande kerk bewaard worden: één van de overgebleven zijaltaren, de merkwaardigste schilderijen, afbeeldingen van schutsheiligen en ex-voto's. Ze is verhoogd met een lichtkap, die voor een egale belichting van de kunstschaten zorgt.

Het sanitair voor de kerkgangers wordt buiten de oude kerkmuur geplaatst, evenals het catechese- of kinderopvanglokaal, dat evenwel niet op het dorpsplein, maar op het kerkplein uitkijkt. Deze voorzieningen worden gedeeld met het cultureel centrum, en zijn dus van zowel de binnen- als de buitenkant van de kerkmuur bereikbaar.

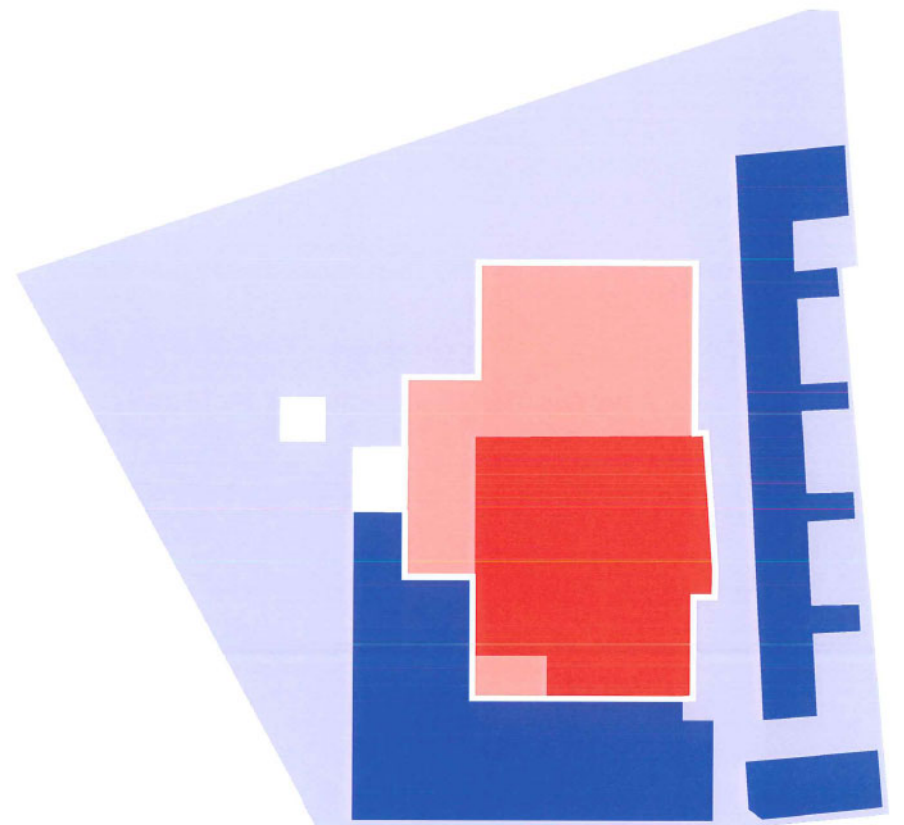
De stoelen in de zijbeuk zijn zo geschikt, dat de kolommen van de koepel het zicht op altaar en ambo niet hinderen. Hoewel het altaar niet op een verhoog staat, is het zicht erop overal gegarandeerd; één groep stoelen staat een trede lager, waardoor ook de verste stoelen het zicht op het altaar behouden. Gezien de geringe draagkracht van de bodem is de kerk hoofdzakelijk opgevat als een skeletconstructie, binnen met pleisterplaat, buiten met grote grijze tegelpannen bekleed. Nieuwe belastingen op de oude kerkmuur worden vermeden.

Achter de pleisterplaat zorgt de luchtpouw voor akoestische demping. Delen van de pleisterplaat zijn geperforeerd: de akoestische gaatjes vormen grote, lichte wolken op het gewelf. Rondingen elimineren de hoeken tussen de wanden onderling en tussen wand en zoldering, waardoor elke zweem van zwaarte ontbreekt en het hoge licht onbestemd – in vlekken, niet in vlakken – over het gewelf dwaalt. Dit licht is indirect en komt in de kerk door drie hoge ramen, uitgevoerd als insnijdingen in het zeil van het gewelf. In één ervan, aan de rouwkapel, suggereert het silhouet van een steunbeer een kruisbeeld. In een ander, een smalle op het oosten gerichte lichttunnel, verschijnt het scharnier van een boog.

De nieuwe kerk is open, maar wordt beschermd door oude muren. Ze is horizontaal, maar tast naar boven. Ze is sereen, maar ook gemoedelijk. De kunstenaar Benoît Van Innis intervenueert op verschillende plaatsen met lijn en kleur.

profaan
sacraal

profaan bebouwd   profaan niet bebouwd
sacraal bebouwd   sacraal niet bebouwd

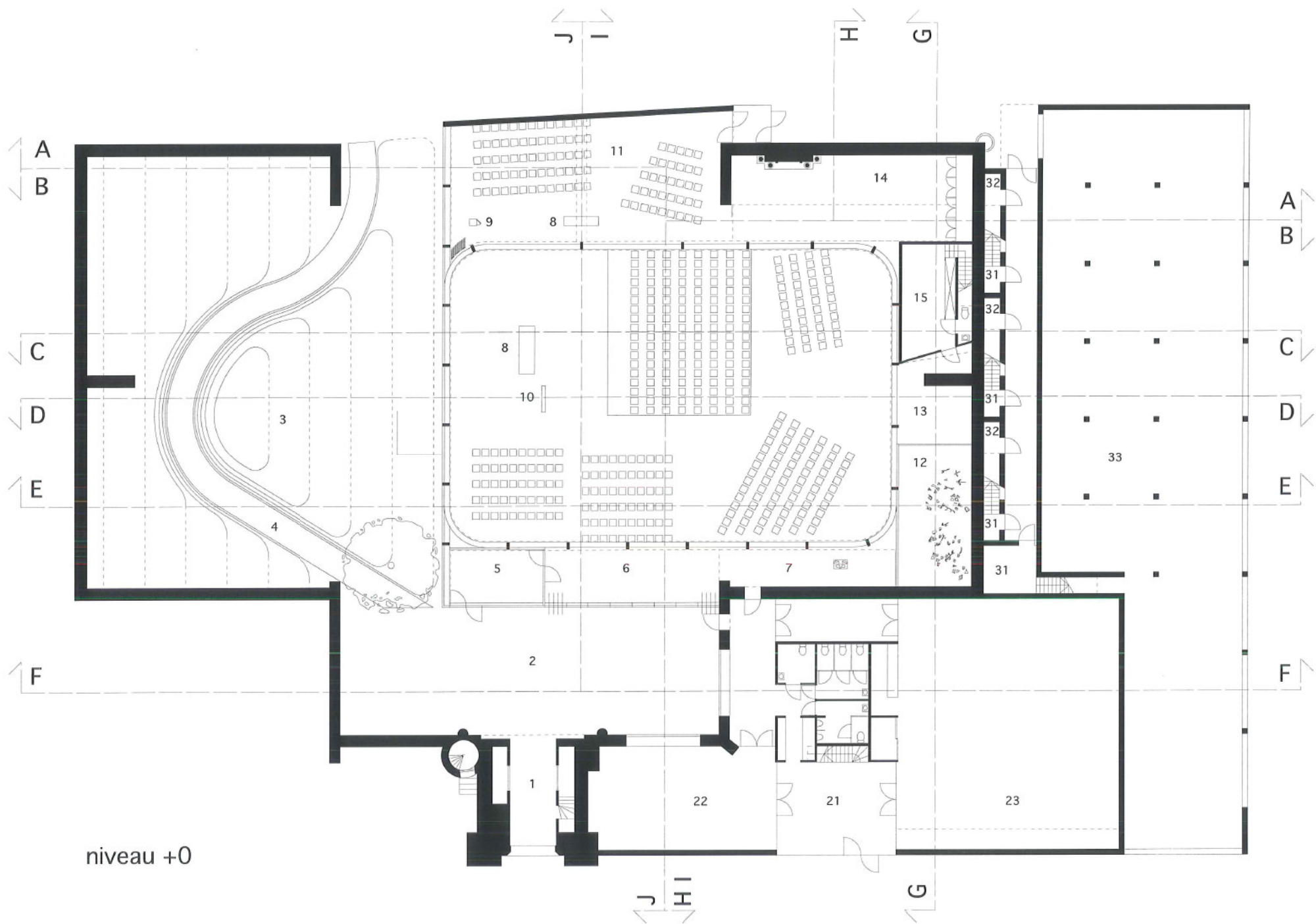

- 1 toren
- 2 kerkplein
- 3 Stille Tuin
- 4 holle weg
- 5 ingangsportaal
- 6 omgang
- 7 Sint Ghislenus
- 8 altaar
- 9 tabernakel
- 10 ambo

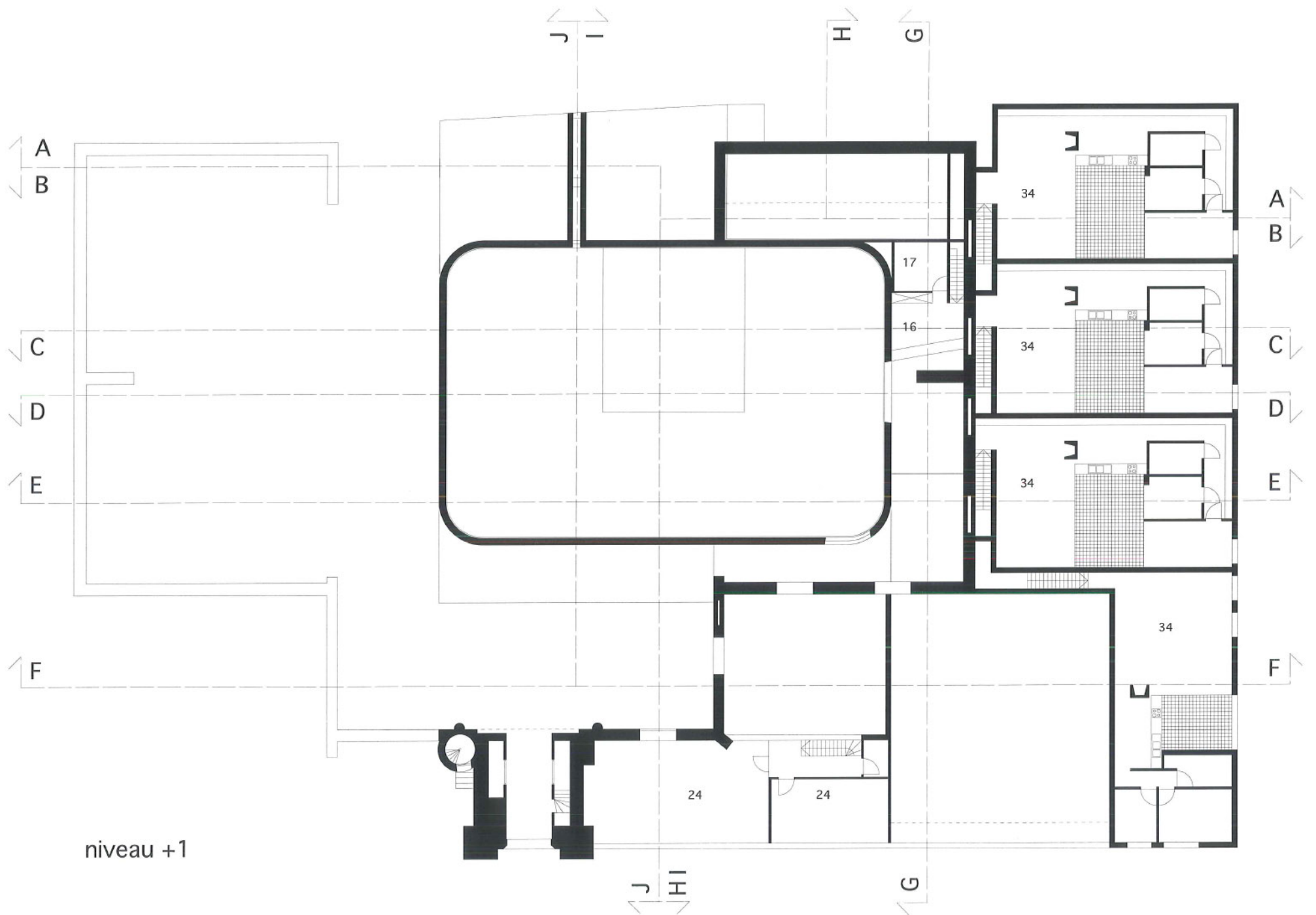
- 11 winterkapel
- 12 buitenkapel
- 13 rouwkapel
- 14 devotiekapel
- 15 sacristij
- 16 archief en bureel
- 17 stookplaats

- 21 ingang cultureel centrum
- 22 vergaderzaal cultureel centrum,
catechese, kinderopvang
- 23 grote zaal cultureel centrum
- 24 kleine vergaderzaal cultureel centrum
- 31 ingang appartement
- 32 fietsenberging appartement
- 33 winkel
- 34 appartement

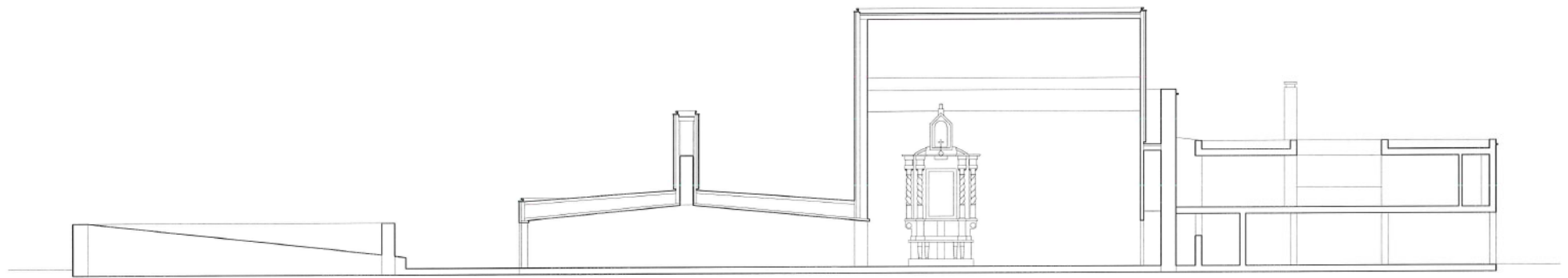
schaal: 1/200

niveau +0

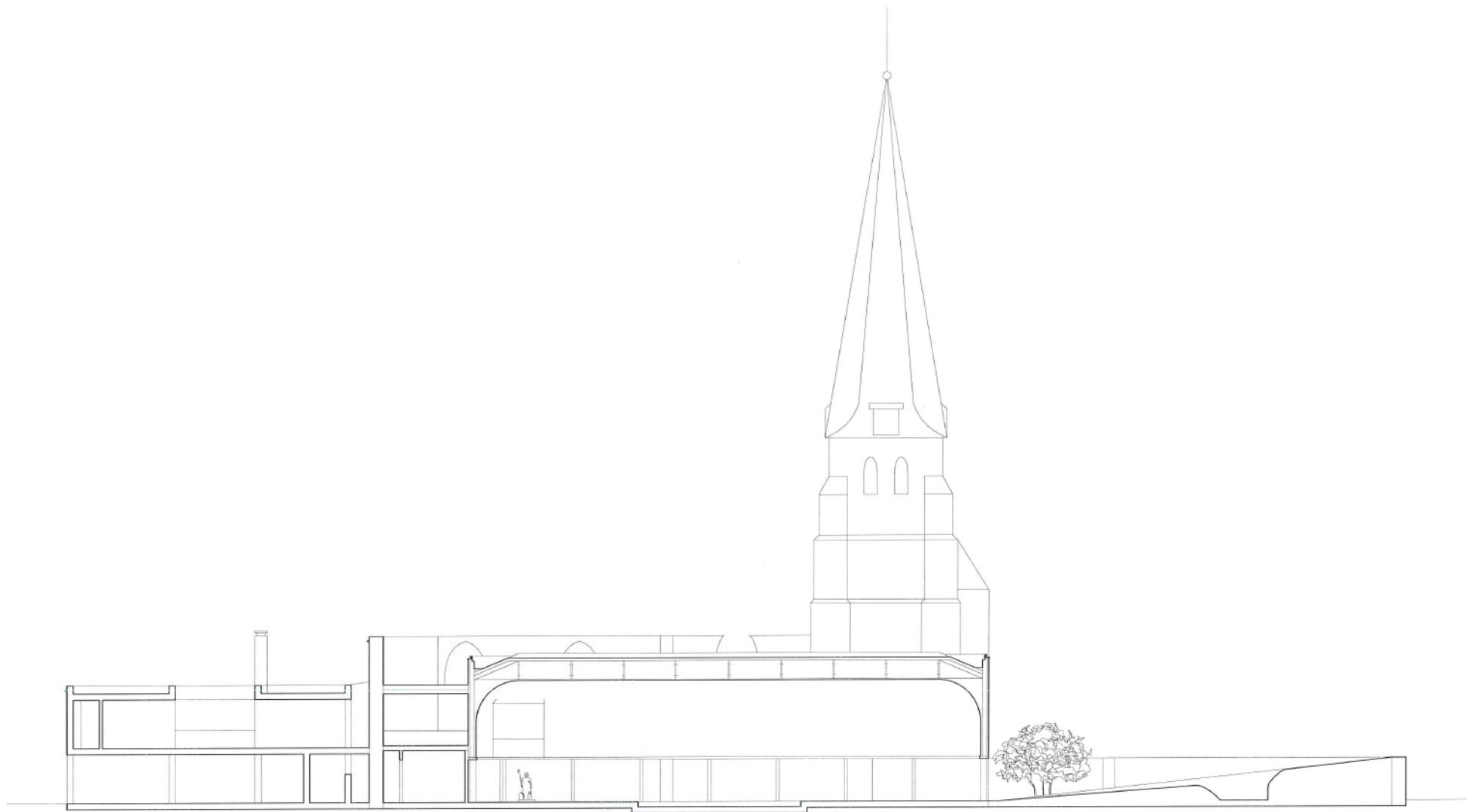
niveau +1

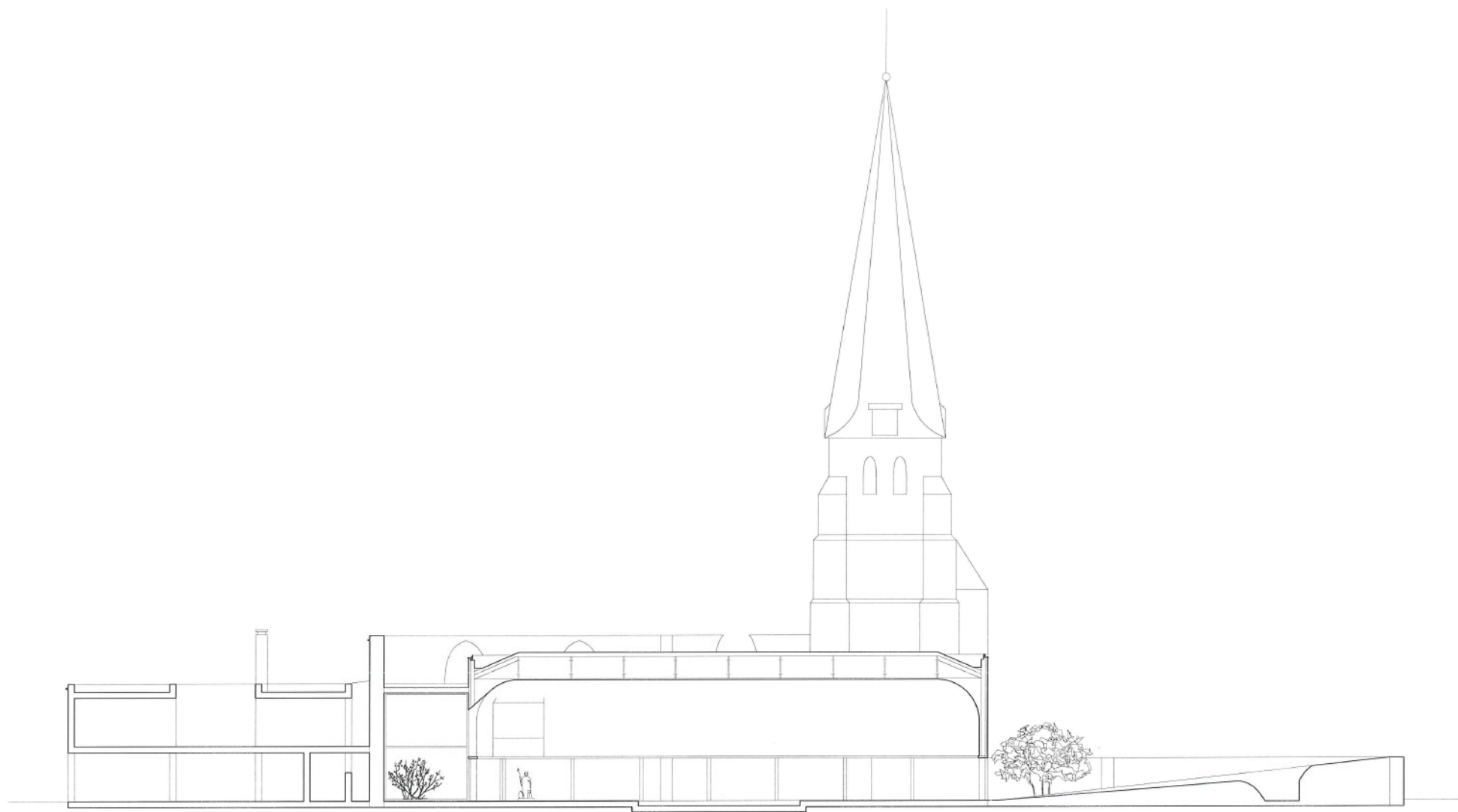
doorsnede A

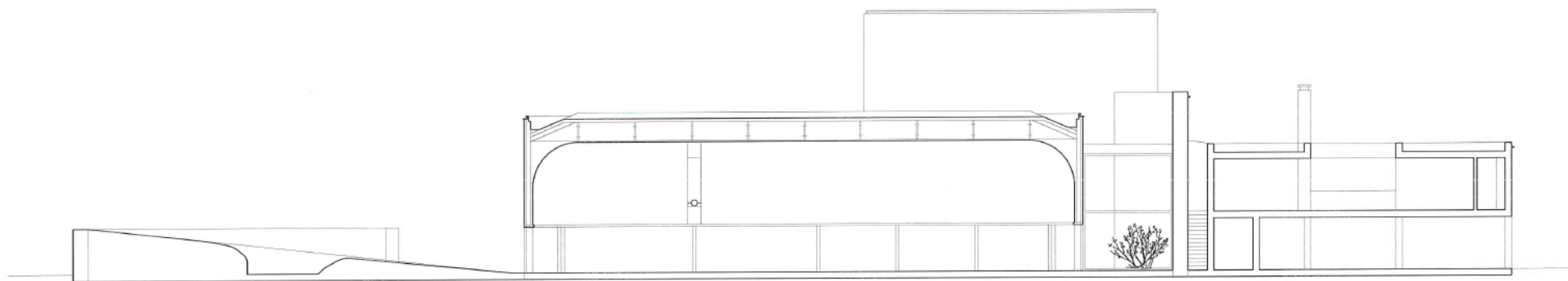
doorsnede B

doorsnede C

doorsnede D

doorsnede E

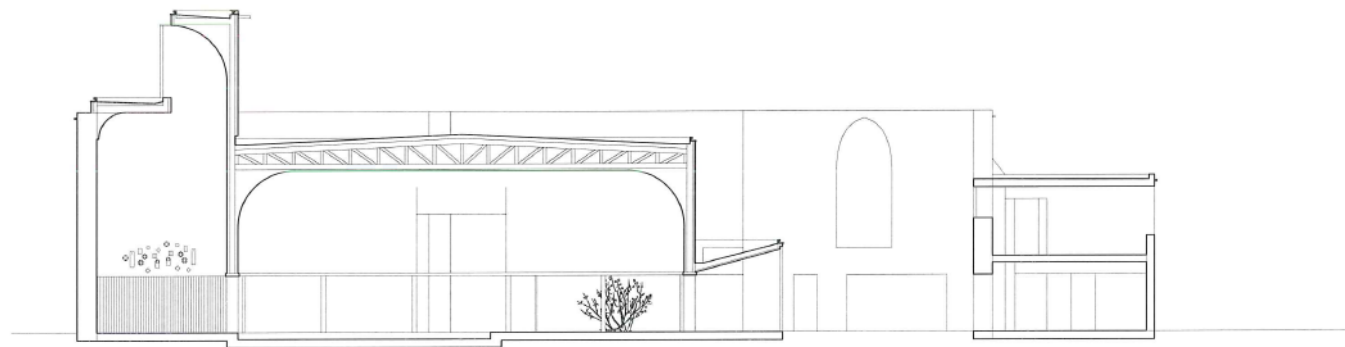

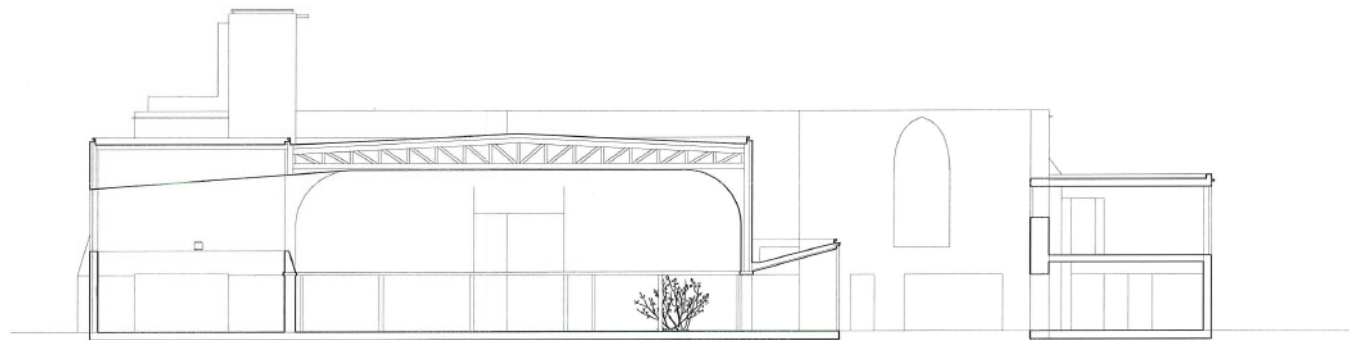
doorsnede F

doorsnede G

doorsnede H

doorsnede I

doorsnede J

gevel zuid

gevel west

gevel noord

gevel oost

Een nieuwe woonstraat over het huidige chiro-terrein verbindt de kerk met de bibliotheek. Een haak van brede, ondiepe woningen met tuinen aan de zuidkant sluit het door Stationsstraat en Nieuwstraat gevormde bouwblok, dat een pendant van het kerkblok wordt.

Het dorpsplein met parkeerhaven is groot genoeg om de kermis te ontvangen.

De bretel van Kerkstraat naar Stationsstraat wordt vervangen door een aanleg met rond punt, zodat meer voetgangersruimte nabij het gemeentehuis ontstaat. De zo weggevallen parkeerplaatsen worden door de parkeerhaven achter het monument der gesneuvelden meer dan gecompenseerd. Er wordt zorg voor gedragen dat de fietsroutes niet door parkerende auto's of bussen gehinderd worden.

Een korte bomenrij verbindt de Pastorijtuin met Dorp. Zo ontstaat een continuïteit van centrumroutes, waar ook het pad langs het gemeentehuis deel van uitmaakt. Langs dit pad komt ruimte vrij voor een ruime fietsenstalling.

structuurschets schaal 1:1000

